Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Julkisen talouden suunnitelman 2025–2028 mukaan ”Kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen määrärahat ovat 503 milj. euroa v. 2025 ja alenevat 144 milj. euroon kehyskauden lopussa. Vuosittaiseen määrärahatarpeeseen vaikuttaa etenkin tilapäistä suojelua saavien henkilöiden siirtyminen kuntalaisiksi ja kotoutumiskorvausten piiriin. Hallitusohjelman mukaisesti kiintiöpakolaisten määrä vuosina 2025–2028 on 500 henkilöä/vuosi. Kunnille ja hyvinvointialueille maksettavan laskennallisen korvauksen maksuaikaa lyhennetään nykyisin kolme vuotta maksettavassa korvauksessa kahteen vuoteen ja neljä vuotta maksettavassa korvauksessa kolmeen vuoteen vuodesta 2025 lukien. Korvausajan lyhentämisestä johtuvan muutoksen taloudelliset vaikutukset alkavat pääosin vuodesta 2027 lukien.”

Kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisestä siirtyy kunnille vuodesta 2025 alkaen. Uudistuva kotoutumislaki laajentaa kuntien tehtäviä ja vastuita, joiden odotetaan tehostavan kotoutumista. Samanaikaisesti kotoutumisen määrärahoja leikataan. Kuntaliitto korostaa, että julkisen talouden säästöt tässä tehtäväkentässä syntyvät hyvän onnistumisen kautta pitkällä aikavälillä maahanmuuttajien työllisyysasteen kohoamisen ja vahvemman yhteiskuntaan kotoutumisen hyötyjen kautta. Onnistunut kotoutuminen on kaikkien etu ja kuntien rahoitus kotoutumista edistäviin palveluihin tulisi turvata uusien vastuiden myötä.

Laskennalliset korvaukset enimmäiskeston lyhentyminen

Laskennallisten korvausten enimmäiskeston lyhentäminen voi johtaa kuntien kotoutumispalveluiden supistumiseen tai kotoutumispalvelujen heikentyvään laatuun. Tämä voi vaikeuttaa maahanmuuttajien kotoutumista ja sitä kautta heijastua esimerkiksi maahanmuuttajien heikompaan työllistymiseen ja mahdollisuuksiin osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan.

Korvausten enimmäiskeston lyhentäminen ei nopeuta kunnissa asuvien maahanmuuttajien kotoutumista, vähennä maahanmuuttajien kotoutumispalvelujen tarvetta ja kuntien kotoutumispalvelujen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Esityksessä kotoutumislain muuttamisesta palveluiden mahdollinen väheneminen nähtiin kasvattavan maahanmuuttajien omaa vastuuta kotoutumisestaan ja asioiden hoitamisesta. Kuntaliitto nostaa esiin, että pikemminkin tarvittavien kotoutumispalvelujen puuttuminen

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

heijastuu puolestaan niin sanottuna häiriökysyntänä muissa kunnan palveluissa, esimerkiksi ohjaus- ja neuvontapalveluissa, mikäli kotoutumispalvelut eivät kustannussyistä ole olleet tarpeeksi kattavat. Palvelujärjestelmien muutosten keskellä myös maahanmuuttajat hakeutuvat palveluihin ahkerammin, jotka auttavat heitä ymmärtämään meneillään olevia uudistuksia.

Leikkaus laskennallisten korvausten enimmäiskestosta ei olisi koko julkisen talouden säästö vaan kustannuksen siirtäminen valtiolta kunnille. Kotoutuja-asiakkaiden palveluihin kohdistuvien korvausten enimmäiskeston lyhentämisellä voi olla pidemmällä aikavälillä julkisen talouden menoja kasvattavia ja tuloja vähentäviä vaikutuksia.

Henkilömäärän muutos

Kunnalle maksetaan laskennallisia korvauksia kotoutumislain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä, joka on kokonaisuudessaan laaja kohderyhmä. Vaikka kiintiöpakolaisten määrä laskisi puolella ja aiheuttaisi siten säästöjä, niin jatkossa puolestaan laskennallisten korvausten enimmäiskeston lyhentäminen vaikuttaa myös kuntien halukkuuteen ja taloudellisiin mahdollisuuksiin myöntää kuntapaikkoja kiintiöpakolaisille sekä kansainvälistä suojelua saaville. Kunnat ovat tärkeässä asemassa Suomen humanitaaristen velvoitteiden näkökulmasta.

Kokonaisuuden kannalta on kannatettavaa, että Ukrainasta tulleet pakolaiset hakeutuvat kotikuntaan. Tämä on pidemmällä aikavälillä useiden kohdalla joka tapauksessa edessä. Tilapäistä suojelua saaneiden siirtyminen kuntiin tuo kuntiin laajasti uusia kuntalaisia, joiden siirtyminen näkyy myös kunnan matalankynnyksen palveluissa laaja-alaisesti. Kuntaliitto haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että tilapäistä suojelua saavien pakolaisten siirtyminen vastaanoton piiristä kuntaan ja kustannusten siirtyminen pois budjettitaloudesta ei tuo sellaisenaan julkiselle sektorille euroakaan säästöä. Kyse on puhtaasta kustannusten osaoptimoinnista julkisen sektorin alasektoreiden välillä. Tästä vanhentuneesta ajattelusta on syytä päästä eroon, koska valtio, kunnat, hyvinvointialueet ja Kela ovat kaikki saman julkisen sektorin osia. Vaikka kiintiöpakolaisten ja tilapäistä suojelua saavien määrät tulevaisuudessa laskevat, on maahanmuutto Suomeen kuitenkin erittäin korkealla tasolla, joten kotoutumispalvelujen tarve ei kokonaisuudessaan ole vähenemässä.

Kotoutumiskoulutusten hintatason tarkistus

Siirtymävaiheessa rahoitus tulisi turvata, jotta palvelut saadaan käynnistymään kustannustehokkaasti. Tälläkin hetkellä jonot kotoutumiskoulutuksiin

osalla alueista ovat kasvaneet pahimmillaan lähes vuoden mittaisiksi. Hintatasoa tarkistettaessa tulisikin huomioida, että hintatasolla on aina yhteys esimerkiksi koulutettavien määrään, ryhmäkokoihin, jonotusaikoihin ja henkilöstöresursseihin, jotka vaikuttavat merkittävästi myös koulutuksen tasoon ja tuloksiin. TE-uudistuksen myötä jatkossa kunnat ovat kotoutumiskoulutusten järjestämisvastuussa ja kotoutumiskoulutuksia tuotetaan tai hankitaan Ely-keskusten sijaan 45 työllisyysalueen toimesta, joka muuttaa myös palveluntarjontaa. Hintatasoa tarkistettaessa tulisikin ottaa huomioon jatkossa moninaisemmat tavat tuottaa kotoutumiskoulutusta kunnissa. Kotoutumiskoulutus on keskeinen kotoutumisen alkuvaiheen palvelu ja palvelujen tehostaminen vaatiikin kunnilta paljon kehittämistä nyt ja jatkossa, jotta kotoutumista edistävät palvelut saadaan käynnistymään uusilla työllisyysalueilla ja toimimaan aiempaa tehokkaammin.

SUOMEN KUNTALIITTO

Maija Lehtimaa
Maahanmuutto- ja kotoutumisasiantuntija